

ครู

ความหมายของครู

ครู (Teacher) คือ ผู้ที่ทำหน้าที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และพัฒนาจิตใจ สติปัญญา ความสามารถ และอบรมศีลธรรมจรรยา ตลอดจนเป็นแบบอย่างให้แก่ศิษย์ เพื่อให้เขามีชีวิตอยู่ในสังคมด้วยดีและมีคุณภาพ

ครูจึงเป็นผู้มีคุณลักษณะสำคัญทั้งทางด้านบุคลิกภาพที่มั่นคง ตั้งใจมั่นคงและเหมาะสม ในการถ่ายทอดอบรม ด้วยความหวังดี มีความชื่นชม และเอื้ออาทรต่อศิษย์อย่างจริงใจ

นอกจากความหมายดังกล่าวแล้วข้างต้น ยังมีแนวคิดที่สำคัญอื่นๆ ที่ควรนำมากล่าว คือ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ รมมธโร , 2518) ได้แสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับความหมายของครูตามนัยคำศัพท์ไว้ว่า คำว่า *ครู* เป็นศัพท์ที่แผลงมาจากภาษาบาลีคำว่า *ครุ* แปลว่า หนัก ย่ำเกรง เอาใจใส่ เอื้อเพื่อ และคำว่า “ครู” นี้มาจากชาติสองชาติ คือ ครุชาติ แปลว่า เชิดชู เปิดเผย เลิศลอย และมาจากศิรชาติแปลว่ากล่าว หรือเปล่ง เมื่อรวมความหมายตามคำศัพท์ทั้งหมด ทำให้กล่าวได้ว่า ครูเป็นผู้มีใจหนักแน่น ครูเป็นผู้ที่ศิษย์พึ่งเคารพยำเกรง ครูเป็นผู้เอื้อเพื่อต่อศิษย์ ครูคือผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาแก่ศิษย์โดยเปิดเผย และครูหมายถึง ผู้สั่งสอนอบรมศิษย์

ละม้ายมาศ สรทนต์ (2510) แสดงความเห็นซึ่งสรุปได้ว่า การกำหนดความหมายของครูมีสองแนวทาง ทำให้ความหมายของครูแตกต่างกันคือ *แนวทางแรก* เป็นการมองครูในเชิงศีลธรรมจรรยา ทำให้กำหนดความหมายของครูไว้ว่า ครู

เป็นเรื่อจ้าง ครูเป็นบุชนียบุคคลและครูเป็นบิดาของ ศิษย์ เป็นต้น และ*แนวทางที่สอง*เป็นการมองครูในแง่วิชาชีพชั้นสูงทำให้กล่าวได้ว่า ครูเป็นวิชาชีพ ชั้นสูงอย่างหนึ่ง

ในบทกลอนชื่อ “แต่ครู” ประพันธ์ โดย นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ นักกลอนยุคปัจจุบัน ผู้ซึ่งได้รับรางวัลนักเขียนแห่งประเทศไทยยอดเยี่ยมได้ (ซีไรท์) และเป็นศิลปินแห่งชาติ กลอนบทนี้แสดงให้เห็นภาพลักษณ์ของครูได้อย่างชัดเจน ดังนี้

“ใครคือครู ครูคือใครในวันนี้	ไข้อยู่ที่ปริญญามหาศาล
ไข้อยู่ที่เรียกว่าครูอาจารย์	ไข้อยู่นานสอนนานในโรงเรียน
ครูคือผู้ชี้ทางความคิด	ให้รู้ถูกรู้ผิดคิดอ่านเขียน
ให้รู้ทุกขั้วราษฎร์พากเพียร	ให้รู้เปลี่ยนแปลงสู่ให้รู้งาน
ครูคือผู้ยกระดับวิญญาณมนุษย์	ให้สูงสูดกว่าสัตว์เดรัจฉาน
ครูคือผู้สร้างสมอุดมการณ์	ปณิธานเพื่อคนอื่นใช้ตนเอง
ครูจึงเป็นนักสร้างที่ใหญ่ยิ่ง	สร้างคนจริงสร้างคนกล้าสร้างคนเก่ง
สร้างคนให้เป็นตัวของตัวเอง	ขอฝากเพลงนี้มาบูชาครู”

ความสำคัญและความเป็นมาของครู

ทุกสังคมยอมรับว่าครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากที่สุดในการพัฒนาสังคมด้วยการอาศัยการศึกษา เพราะครูเป็นกลไกที่จำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาให้สำเร็จตามความมุ่งหมาย บทบาทและหน้าที่ของครูไม่ใช่การสอนหนังสือเพียงอย่างเดียว และไม่ใช้แต่เพียงสอนเด็กให้เจริญงอกงามเป็นรายบุคคลเท่านั้น แต่ครูเป็นผู้ทำหน้าที่สำคัญยิ่งกว่านั้น คือครูมีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการพัฒนาสังคมให้

ก้าวหน้าไปอย่างมั่นคงและพบความสำเร็จตามที่สังคมต้องการ

สังคมไทยนิยมยกย่องครูเป็นพิเศษ คือคนไทยยึดมั่นว่า*ทุกวิชาชีพจะต้องมีครู* ไม่ว่าจะเป็นอาชีพแพทย์ วิศวกร ทนายความ ครู หรืออาชีพอื่นใด แม้แต่นักมวย นักร้อง นักดนตรี ลิเก หนังตะลุง ฯลฯ ย่อมจะต้องมีครูทั้งนั้น ด้วยเหตุนี้ในสังคมไทยจึงมีพิธีสำคัญอย่างหนึ่งคือ“พิธีไหว้ครู” และยังได้กำหนดให้วันที่ 16 มกราคมของทุกปีเป็น “วันครู” อีกด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อรำลึกถึงพระคุณของครูและให้ความสำคัญแก่ครูนั่นเอง

เมื่อยอมรับว่าครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากที่สุดในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมดังกล่าวแล้วยอมรับเชื่อได้ว่าครูเกิดขึ้นและมีอยู่คู่กับสังคมมนุษย์ตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน และยอมรับวิวัฒนาการไปตามสภาพแวดล้อมของสังคมแต่ละแห่ง

สำหรับความเป็นมาของครูในสังคมไทย อาจแบ่งออกได้เป็น 3 สมัย ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์การศึกษาไทย คือ

1. สมัยโบราณ (ตั้งแต่สมัยล้านนา- พ.ศ. 2435) เนื่องจากสังคมไทยสมัยโบราณได้อาศัยบ้านหรือครอบครัว วัด และวังเป็นสถานศึกษา ครูจึงได้แก่ พ่อ-แม่ หรือหัวหน้าครอบครัว พระภิกษุ ผู้ปกครองชุมชนหรือผู้นำชุมชนและบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ได้รับการยอมรับจากสังคมให้ทำหน้าที่เป็นครู

2. สมัยใหม่ (พ.ศ. 2435 - 2496) เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงปฏิรูปการศึกษาของไทย ให้เป็นการศึกษาแผนใหม่ตามแบบอย่างประเทศตะวันตก เพื่อต่อต้านอิทธิพลของประเทศตะวันตกขณะนั้น พระองค์ได้โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนแผน

ใหม่ตามแบบอย่างประเทศตะวันตกขึ้นมากมายหลายสาขาวิชา มีความจำเป็นที่จะต้องมีการสอนในโรงเรียนเหล่านั้น ได้โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2435 เรียกว่า โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ นับเป็นการเริ่มต้นยอมรับว่า “ครูเป็นอาชีพอย่างหนึ่ง” และในปีเดียวกันก็ได้โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งกระทรวงธรรมการ (หรือกระทรวงศึกษาธิการ) ขึ้น เพื่อทำหน้าที่ดูแลการจัดการศึกษาและบังคับบัญชาการทำงานของครูอีกด้วยยิ่งกว่านั้นใน พ.ศ. 2447 ได้มีการจัดตั้ง “สามัคยาจารย์สมาคม” ขึ้นและได้กลายมาเป็นคุรุสภาใน พ.ศ. 2488 ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรวิชาชีพครูของไทย

แม้ว่าสังคมไทยสมัยใหม่จะยอมรับว่าครูเป็นอาชีพอย่างหนึ่งและเชื่อว่าครูจะต้องมีความรู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่ตนทำการสอนก็ตาม แต่อาชีพครูก็ยังไม่ทัดเทียมกับอาชีพอื่น คือหลักสูตรวิชาชีพครูยังคงเป็นเพียงหลักสูตรฝึกหัดครูเท่านั้น ยังไม่ได้รับการยอมรับให้เป็นหลักสูตรอุดมศึกษา เหมือนวิชาชีพอื่น ๆ

3. สมัยปัจจุบัน (พ.ศ. 2496 - ปัจจุบัน) ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรฝึกหัดครู ให้เป็นหลักสูตรวิชาการศึกษา ใน พ.ศ. 2496 ด้วยการจัดตั้งวิทยาลัยวิชาการศึกษา และการประกาศใช้หลักสูตรวิชาการศึกษาระดับบัณฑิตนับเป็นการเริ่มต้นยอมรับว่าอาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง (profession) อย่างหนึ่ง เช่นเดียวกับกับวิชาชีพชั้นสูงอื่น ๆ ผู้ที่เป็นครูจะต้องสำเร็จการศึกษาหลักสูตรวิชาการศึกษา (หรือหลักสูตรครุศาสตร์) ในระดับอุดมศึกษาและจะต้องเป็นสมาชิกคุรุสภาอีกด้วย

บทบาทและหน้าที่ของครู

คำสอนของพระพุทธศาสนาเรื่อง “ทิศหก” ได้ กำหนดบทบาทของครูไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. ฝึกฝนและแนะนำศิษย์ให้เป็นคนดี
2. สอนศิษย์ให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
3. สอนศิลปวิทยาการต่างๆ ให้ศิษย์โดยสิ้นเชิง ไม่หวงวิชา
4. ยกย่องศิษย์ให้ปรากฏแก่หมู่คณะ
5. ช่วยคุ้มครองและเป็นที่พักพิงของศิษย์

ไพฑูริย์ สตินลารัตน์ (2533) แสดงความเห็นเกี่ยวกับบทบาทของครูไว้ว่า ในเมื่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมไทยเป็นดังในปัจจุบัน บทบาทของครูควรมีดังนี้

บทบาทแรก : ทำความเข้าใจเด็กสมัยใหม่ให้ชัดเจน ยอมรับว่าเด็กสมัยใหม่แตกต่างจากเด็กรุ่นเก่า

บทบาทที่สอง: การปรับเนื้อหาที่จะสอนใหม่ให้เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน

บทบาทที่สาม : การปรับกระบวนการเรียนการสอนใหม่ ควรเน้นกระบวนการปัญญา

บทบาทที่สี่: การสร้างสำนึกใหม่ ร่วมได้ร่วมเสีย จะต้องร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหาสังคม

บทบาทที่ห้า: การขยายประสบการณ์ให้เด็กเพื่อตระหนักในความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงทั่วโลกซึ่งต่างก็มีผลกระทบต่อกัน

เนื่องด้วยครูมีบทบาทต่างๆ มากมาย ดังกล่าวแล้วข้างต้น ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะกล่าวถึง หน้าที่ต่างๆ ของครู ในแต่ละบทบาทได้อย่างละเอียดจนครบถ้วนทุกประการ ในตอนต่อไปนี้จะนำเอาหน้าที่ของครูในบางบทบาทมากล่าวไว้

สมบูรณ์ พรธนาภพ (2503) ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับหน้าที่ของครูในบทบาทบางบทบาท คือ ครูเป็นผู้สร้างความงอกงามให้แก่ นักเรียน และครูเป็นสื่อสัมพันธ์ ดังนี้

1. ครูมีบทบาทเป็นผู้สร้างความงอกงามให้แก่ นักเรียน นับเป็นบทบาทที่สำคัญมาก

ของครู ในบทบาทนี้ครูมีหน้าที่ดังนี้

1.1 ครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกแห่งการเรียนรู้ของเด็ก สิ่งแรกที่ครูจะต้องทำคือ การจัดรวบรวมกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

1.2 ครูทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและผู้ให้คำแนะนำ

1.3 ครูทำหน้าที่เป็นสมาชิกของสังคมภายในโรงเรียน

2. ครูเป็นสื่อสัมพันธ์ หมายถึงการทำตัวเป็นสื่อหรือสะพานเชื่อมโยงระหว่างสมาชิกผู้เยาว์กับผู้ใหญ่ของสังคม ในบทบาทนี้ครูมีหน้าที่ดังนี้

2.1 ครูทำหน้าที่เป็นผู้นำทางวัฒนธรรมของสังคม

2.2 ครูทำหน้าที่เป็นผู้คอยประสานงานระหว่างบ้านกับโรงเรียน

นอกจากหน้าที่ของครูในบทบาททั้งสองบทบาทแล้ว สมบูรณ์ พรธนาภพ (2503) ยังได้กล่าวถึงหน้าที่ของครูในบทบาทผู้บริหารการศึกษาไว้ดังนี้

หน้าที่ของครูในบทบาทผู้บริหารการศึกษา ได้แก่

1. การจัดสร้างและการประเมินผลหลักสูตร
2. การเลือกตำราเรียน
3. การกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติงานของคณะครู
4. การจัดและรวบรวมกิจกรรมนอกหลักสูตร
5. การเตรียมการประชุมครูในโรงเรียน
6. การคอยดูแลและควบคุมการเล่นของเด็กในสนามและบริเวณโรงเรียน

7. การควบคุมวินัย
8. การจัดแบ่งหมวดหมู่นักเรียนให้
สะดวกแก่การสอน
9. การกำหนดโครงการที่จะทำในแต่ละ
วันและตารางเวลาเรียนประจำวัน
10. การเลือกเครื่องมือทดสอบมาใช้ในการ
วัดผลการศึกษา
11. การทำระเบียบความงอกงามของ
นักเรียน
12. การออกความเห็นเกี่ยวกับการบรรจุ
ครูใหม่
13. การเสนอแผนผังของห้องเรียนใหม่
14. การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดทำ
ประมาณ
15. การทำหน้าที่เกี่ยวกับประชาสัมพันธ์

ส่วน กานดา ณ ถลาง (2508) ได้เสนอ
แนะนำที่ทั่วไปของครูไว้ดังนี้

1. ความซื่อตรงต่อหน้าที่ ประกอบด้วย
ความรักในอาชีพและวิชาการ
ความเป็นที่เชื่อถือได้ในด้านวิชาการ
การเสียสละความสุขสบายบางประการ
ตามที่หน้าที่ครูเรียกร้อง
ความไม่เป็นคนเห็นแก่ได้
ความเป็นผู้เที่ยงธรรม ปราศจากอคติ
ทั้งปวงคือ
 - (1) ฉันทาคติ
 - (2) โทสาคติ
 - (3) ภยาคติ
 - (4) โมหาคติ
 การเป็นผู้อบรมศีลธรรม
2. ความซื่อตรงต่อนักเรียนประกอบด้วย
มีหน้าที่ต้องสอนนักเรียนโดยสุจริต
และตั้งใจ

มีความเป็นผู้ใหญ่ ประกอบด้วย
พรหมวิหาร

- (1) เมตตา
- (2) กรุณา
- (3) มุทิตา
- (4) อุเบกขา

3. ความเป็นผู้ควบคุมอารมณ์ของตนได้
ไม่ถือว่านักเรียนทุกคนมีพื้นฐานเท่ากัน
ไม่ถือว่านักเรียนเป็นอีกฝ่ายหนึ่ง
ไม่เกรี้ยวกราดเมื่อทำการสอนหรือเมื่อ
ลงโทษนักเรียน

ไม่มีอารมณ์ค้าง

ไม่ดูแคลนนักเรียน

4. มีมารยาทต่อเพื่อนครูด้วยกันและความ
เคารพต่อสถาบันการศึกษาของตน

ลักษณะของครูที่ดี

คำว่า “ครูที่ดี” ในที่นี้หมายถึง ครูที่ทำการสอนได้ผลดีหรือหมายถึงครูที่พบความสำเร็จในการสอน คำว่า ครูที่ดีนั้นจะมีความหมายอย่างเดียวกันกับคำว่า ครูที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึงครูที่สามารถสอนให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ มีผู้กล่าวถึงคุณสมบัตินี้ เดวิด ไรอันส์ (David Ryans, 1960) กล่าวว่าครูที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องเป็นคนยุติธรรมมีลักษณะประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีเมตตา มีความเบิกบาน เป็นตัวของตัวเอง ตื่นตัวอยู่เสมอ มีเสน่ห์ มีความรับผิดชอบ มั่นคง มีสติ และมีความเชื่อมั่น

ส่วน บี. โอ. สมิท (B.O. Smith, 1969) มีความเห็นว่าครูที่มีประสิทธิภาพนั้น มีคุณสมบัตินี้ 4 ประการ คือ (1) มีความรอบรู้ในเรื่องทฤษฎี

เกี่ยวกับการเรียนรู้และพฤติกรรมของมนุษย์ (2) มีทัศนคติที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และมนุษย์สัมพันธ์อย่างแท้จริง (3) มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนและ (4) มีเทคนิค และความชำนาญทางการสอน

สุรินทร์ สรสิริ (2515) กล่าวถึงคุณสมบัติของครูที่ดีไว้ในบทความเรื่อง “ครูดีนั้นเป็นอย่างไร” ครูที่ดีต้องมีคุณลักษณะ 6 ประการคือ

1. บุคลิกภาพดี คือรูปร่างหน้าตาดี แต่งกายดี เชื่อมมั่นในตนเอง วาจาดี และ ปรับตัวดี
2. การจัดห้องเรียนดี มีความเหมาะสมในบรรยากาศ ถูกสุขลักษณะ เก็บอุปกรณ์ต่างๆ ไว้เหมาะสม
3. มีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน
4. การสอนดี มีการเตรียมการสอนตามหลักสูตรและสอนได้ตามนั้นและมีความรู้ในเรื่องที่สอนดี
5. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครูจะต้องมีจรรยาบรรณและวินัยตามระเบียบประเพณีครู และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
6. มีความสัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครอง

สาโรช บัวศรี (2514) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ดีไว้ว่า ครูที่ดีจะต้องมีสมรรถภาพต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. สามารถทำการสอนได้เป็นอย่างดี โดยรู้จัก
 - 1.1 ใช้หลักจิตวิทยาแห่งการเรียนรู้
 - 1.2 ใช้หลักการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก
 - 1.3 ทำบรรยากาศให้เหมาะสมที่จะเกิดการเรียนรู้
 - 1.4 วางแผนสำหรับการสอนอย่างละเอียดถี่ถ้วน

1.5 ใช้วิธีสอนแบบต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

1.6 ใช้แบบสอบชนิดต่างๆ เพื่อวัดผลการเรียน และเพื่อวิเคราะห์แก้ไข และรู้จักการวัดผลโดยทั่วไป

1.7 ปกครองชั้นและบริหารงานชนิดต่างๆ ของชั้นได้อย่างเรียบร้อยราบรื่น และปฏิบัติงานธุรการต่างๆ ของโรงเรียนได้

2. สามารถอบรมแนะแนว และปกครองได้เป็นอย่างดี โดยรู้จัก

2.1 หลักการที่ว่า ถ้าทุกคนสร้างคุณธรรมและหลักธรรมต่างๆ ไว้ประจำตัวได้แล้ว ก็ย่อมจะปกครองตัวเองได้

2.2 ใช้หลักการและวิธีการของการแนะแนว

2.3 สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับบิดามารดาและผู้ปกครอง

2.4 ใช้ผลของการวิจัยและผลของการทดสอบต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ในการอบรมสั่งสอน

3. สามารถทำกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี โดยรู้จัก

3.1 ร่วมในการวางแผนจัดทำ “กิจกรรมในหลักสูตร” หรือ “กิจกรรมร่วมหลักสูตร” ชนิดต่างๆ

3.2 รับผิดชอบและภาระในการปฏิบัติกิจกรรมเหล่านั้นตามแผน

3.3 รักษาสัมพันธ์ภาพอันดีกับผู้ร่วมงานทั้งปวงของโรงเรียน

4. สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีและร่วมมือกับชุมชนเป็นอย่างดี โดยรู้จัก

4.1 ช่วยเหลือชุมชนในการแก้ปัญหาของชุมชน

4.2 ทำให้ชุมชนเข้าใจโรงเรียนและ
สนับสนุนโรงเรียนในทางที่เหมาะสม

4.3 หาความร่วมมือและความช่วยเหลือจากบิดามารดาและผู้ปกครอง

4.4 หาบุคคลและสิ่งต่างๆ ในชุมชน
ที่เป็นประโยชน์ในการสอน

4.5 ร่วมมือกับทางราชการปรับปรุง
ชุมชน

5. สามารถเป็นครูชั้นอาชีพ โดยรู้จัก

5.1 เพิ่มพูนความรู้ให้แก่อาชีพครู
โดยการเขียน การพูด การค้นคว้า การวิจัย การ
เป็นสมาชิกที่ดีของสมาคม องค์การหรือสถาบัน
ทางการศึกษา

5.2 ยึดถือขนบธรรมเนียมของผู้เป็น
ครู และช่วยเหลือส่งเสริมเพื่อนครู

5.3 ส่งเสริมตัวเองให้ออกงานในทาง
วิชาการศึกษาอยู่เสมอ

5.4 ช่วยเหลือแนะนำผู้ที่เข้ามาเป็น
ครูใหม่ในโรงเรียนของตน

จากเอกสารรายงานผลการวิจัย เรื่อง
“ลักษณะของครูที่ดี” จากการทำวิจัยโดย เฉลียว
บุรีภักดิ์ และคณะ (2520) ได้กล่าวไว้ว่า คุณ-
ลักษณะของครูที่ดี มีดังต่อไปนี้

1. ปรับตัวได้ดี
2. ลักษณะท่าทางดึงดูดใจ
3. มีความสนใจอย่างกว้างขวาง
4. รอบคอบ แม่นยำ แน่นนอน รู้แจ้งแทง

ตลอด

5. เมตตา กรุณา ไม่เห็นแก่ตัว
6. รู้จักร่วมมือ
7. คงเส้นคงวา
8. กระตือรือร้น
9. พุฒคด่อง
10. กล้า มั่นคง และเป็นตัวของตัวเอง

11. ตัดสินใจดี เห็นการณ์ไกล

12. สุขภาพดี

13. ซื่อสัตย์

14. ขยัน อดทน

15. มีลักษณะผู้นำ มีความคิดริเริ่ม มีความ
เชื่อมั่นในตนเอง

16. มีเสน่ห์ ร่าเริง มองโลกในแง่ดี อารมณ์
ขัน สัจจคติ เสียสดี

17. สะอาดและเป็นระเบียบ

18. เปิดเผย

19. ช่างคิดช่างฝัน

20. หัวก้าวหน้า

21. ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง

22. มีรสนิยมดี ถ่อมตัว มีคุณธรรม เป็น
อยู่อย่างง่าย ๆ

23. ฉลาด

24. คุมตัวเองได้

25. ประหยัด

สมบูรณ์ พรรณาภพ (2503) ได้กล่าวถึง
ผลงานของแผนกวิจัยของสมาคมการศึกษาแห่ง
ชาติ (Research Division of The National
Education Association) สหรัฐอเมริกา ซึ่งได้
รวบรวมคุณลักษณะของครูที่พบความสำเร็จใน
การสอนมากกล่าวไว้ดังนี้

คุณลักษณะของครูที่ประสบความสำเร็จใน
การสอน คือ

1. เป็นผู้ที่มีการร่างกายและสุขภาพอนามัยดี
2. เป็นผู้มีเชาวน์ปัญญาสูงพอสมควร มี
สติปัญญาเฉียบแหลม
3. เป็นผู้ที่ชอบศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ
4. เป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ คือมี
อารมณ์มั่นคง สม่าเสมอ ไม่เปลี่ยนแปลงง่าย

5. เป็นผู้ที่มีความรักเด็กและสนใจเด็ก
6. เป็นผู้ที่มีความเห็นอกเห็นใจคนอื่น
7. เป็นผู้ที่มีความสนใจและชอบการสอน
8. เป็นผู้ที่ร่าเริงและมีอารมณ์ขัน
9. เป็นผู้ที่น่าคบ และให้ความเป็นมิตรแก่ทุกๆ คน

10. เป็นผู้ที่มีระเบียบในการทำงานทุกอย่าง
11. เป็นผู้ที่ให้ความร่วมมือกับคนอื่นเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

12. เป็นผู้ที่มีความสนใจในเรื่องต่างๆ นอกเหนือไปจากอาชีพของตน

13. เป็นผู้ที่มีความสุภาพอ่อนน้อม เคารพในความเป็นมนุษย์ของคนอื่น

14. เป็นผู้ที่มีไหวพริบดี ตัดสินใจเหตุการณ์ต่างๆ ได้ทันท่วงที

15. เป็นผู้ที่รักความยุติธรรม และเที่ยงตรง

16. เป็นผู้ที่มีท่วงทีการพูดดี และเสียงดี เสียงดังฟังชัด เข้าใจง่าย น่าสนใจ

17. เป็นผู้ที่มีความสามารถในการอธิบายให้คนอื่นฟังอย่างเข้าใจง่าย และแจ่มแจ้ง

18. เป็นผู้ที่มีบุคลิกลักษณะทั่วไปดี มีสง่าราศีน่าเคารพ และน่านับถือ

ปรีชา เศรษฐฐิธร (2524) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่ดีของครูตามที่ปรากฏในคัมภีร์สารัตถดลภาลินีว่ามี 7 ประการ ดังนี้

1. ปิยตา คือ ทำตนให้เป็นคนน่ารัก
2. ครุตา คือ ทำตนให้เป็นคนน่าเคารพ
3. ภาวนียตา คือ อบรมตนให้เป็นคนน่ารัก
4. วตตุตา คือ เป็นผู้มีความระมัดระวังในการดัดเตือนสั่งสอน
5. วจนกษุณติ คือ ความเป็นผู้มีความอดทนต่อถ้อยคำ คำรบกวน (ของศิษย์) โดยมีเจตนาดีเป็นที่ตั้ง

6. คมกิริกถากรรม คือ ขยายข้อที่ลึกลงให้ตื้นให้ง่าย หรือรู้จักสอนจากง่ายไปหายาก

7. อนิโยชนั คือ การรู้จักแนะนำศิษย์ในทางที่ถูกต้องควร

กล่าวโดยสรุปก็คือ ครูจะต้องวางตัวให้เป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ อันได้แก่ การทำตนให้น่ารัก น่าเคารพ น่ายกย่อง รู้จักพูด รู้จักอธิบาย อดทนต่อถ้อยคำ และไม่แนะนำศิษย์ไปในทางเสื่อม

จรรยาบรรณของครู

จรรยาบรรณของครู หมายถึง จริยธรรมของครูหรือหลักแห่งความประพฤติของผู้ประกอบอาชีพครู ซึ่งมีผู้แสดงทัศนะที่แตกต่างกัน ดังนี้

คุรุสภาซึ่งเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ผดุงรักษามาตรฐานของอาชีพครู ได้กำหนดจรรยาบรรณสำหรับครูไว้ในระเบียบของคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณ พ.ศ. 2506 ซึ่งออกตามความในมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติครู พ.ศ. 2488 ดังนี้

1. ครูควรมีศรัทธาในอาชีพครู และให้เกียรติแก่ครูด้วยกัน
2. ครูควรบำเพ็ญให้สมกับที่ได้ชื่อว่าเป็นครู
3. ครูควรใฝ่ใจศึกษาหาความรู้ความชำนาญอยู่เสมอ
4. ครูควรตั้งใจฝึกสอนศิษย์ให้เป็นพลเมืองดีของชาติ
5. ครูควรร่วมกับผู้ปกครองในการอบรมสั่งสอนเด็กอย่างใกล้ชิด
6. ครูควรรู้จักเสียสละ และรับผิดชอบในหน้าที่การงานทั้งปวง
7. ครูควรรักษาชื่อเสียงของครู
8. ครูควรรู้จักมัธยัสถ์และพยายามสร้างฐานะของตน

9. ครูควรยึดมั่นในศาสนาที่ตนนับถือและ
ไม่ลบหลู่ศาสนาอื่น

10. ครูควรบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่
สังคม

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2525) ได้กล่าว
ถึงจรรยาบรรณของอาจารย์วิทยาลัยครู ซึ่งกรม
การฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดไว้
5 ประการ คือ

1. สำนึกในความเป็นครูของครู ชำรงไว้
ซึ่งเกียรติของสถาบันครูและความสามัคคีในหมู่
ครูอาจารย์ด้วยกัน

2. ทำงานเพื่องานด้วยอุดมการณ์โดยถือ
ว่า เกียรติของคนอยู่ที่ผลงานและความรับผิดชอบ
ต่องานในหน้าที่ มีพลังใจใฝ่สัมฤทธิ์ ร่วมกัน
กระทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมและการพัฒนา
ชุมชนโดยเฉพาะชนบท

3. มุ่งอนาคตและความก้าวหน้า ด้วย
อุตสาหะและพึ่งตนเอง ดำรงตนอย่างประหยัด
ใช้ชีวิตที่เรียบง่าย หลีกเลี่ยงความฟุ่มเฟือย

4. ใฝ่หาความรู้ สำรวจ ปรับปรุงตนเอง
และงานในหน้าที่โดยเฉพาะงานสอน ให้เป็นแบบ
อย่างที่ดี สมศักดิ์ศรีของอาจารย์วิทยาลัยครู

5. รักและภูมิใจในความเป็นไทย ยึดมั่น
ในศาสนา จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์
ศรัทธาในการอยู่ร่วมกันและการปกครองแบบ
ประชาธิปไตย โดยมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็น
ประมุขของชาติ

ส่วน กิรติ บุญเจือ (2523) ได้แสดงความ
เห็นไว้ว่า จรรยาบรรณของครูควรประกอบด้วย

1. พึ่งหวงแหนเสรีภาพในการค้นคว้าหา
ความรู้และเสรีภาพในการสอนตามทฤษฎีของ
ตน นอกจากนั้นจะต้องเคารพกฎหมายและปฏิบัติ
หน้าที่อื่นๆ เหมือนบุคคลอื่น

2. พึ่งป็นนักเรียนขึ้นให้เป็นอย่างตัวเอง ช่วย
ให้นักเรียนพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองขึ้น อย่าง
เต็มที่จากเนื้อหาวิชาที่ครูมีหน้าที่สอน

3. พึ่งร่วมมือกับครูอื่นๆ เพื่อให้อาชีพ
ครูมีความคล่องตัวในทางปฏิบัติและเพื่อให้อาชีพ
ครูได้บริการสังคมตามเป้าหมาย

4. พึ่งถือว่างานสอนเป็นอาชีพไม่ใช่ธุรกิจ

5. พึ่งงดเว้นการตำหนิความประพฤติของ
เพื่อนครูด้วยกันในการสอน

6. พึ่งงดเว้นการแย่งตำแหน่งที่มีผู้ปฏิบัติ
หน้าที่อยู่และยังไม่หมดวาระ

7. พึ่งงดเว้นการเหยียดหยามอาชีพครู

8. พึ่งรับผิดชอบสอนให้หมดภาคการศึกษา
ที่ได้ตกลงไว้กับผู้อำนวยการ

9. พึ่งสอนด้วยเมตตาธรรม และให้
คะแนนด้วยความยุติธรรม

10. พึ่งแสดงคุณสมบัติตามจริงเมื่อสมัคร
งาน

11. พึ่งแสดงไมตรีจิตต่อเพื่อนครูทุกคน
รวมทั้งสมาชิกในครอบครัวครู

12. พึ่งสนับสนุนนโยบายของสถาบันที่ตน
สังกัดอยู่ ถ้าไม่สนับสนุนก็พึงนิ่งเฉย ไม่พึงกล่าว
กับบุคคลภายนอกว่าตนเองไม่เห็นด้วย

13. พึ่งเคารพผู้บังคับบัญชาด้วยใจจริง

14. พึ่งงดเว้นอบายมุขทุกอย่าง

15. เมื่อได้รับการปรึกษาหารือ พึ่งเสนอ
ความคิดเห็นอย่างเสรี และด้วยใจจริง

สิทธิของครู

เนื่องจากครูเป็นวิชาชีพ ซึ่งมีองค์กรวิชาชีพ
รับรองรับคือ ครูสภา ครูทุกคนจะต้องเป็น
สมาชิกครูสภาซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการดูแล
พัฒนาวิชาชีพครูและรักษามาตรฐานในวิชาชีพครู

รวมทั้งการฝึกอบรมระหว่างประจำการ ส่วนสิทธิอีกประการหนึ่งคือ ผลประโยชน์ที่เกื้อกูลต่อสิทธิของครู ดังที่ ธนิน ญาณพิทักษ์ (2511) กล่าวไว้ว่า

“เมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้รับการบรรจุแต่งตั้งเป็นข้าราชการครูหรือได้รับการว่าจ้างอย่างเป็นทางการแล้ว บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิต่างๆ ดังนี้

1. ได้รับเงินเดือน
2. ได้รับการเลื่อนชั้น หรือการเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการตามผลงานทางวิชาการของตน
3. ได้รับการเลื่อนวิทยฐานะ
4. ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
5. ได้รับสวัสดิการต่างๆ ตามกฎและระเบียบที่กำหนดไว้”

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2524) ได้กล่าวถึงสิทธิของครูในฐานะเป็นสมาชิกคุรุสภา ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรวิชาชีพ ไว้ว่า “ผู้ที่ประกอบอาชีพครู จะได้รับการคุ้มครองดูแลในเรื่องสวัสดิการ การประกอบอาชีพ การพัฒนาความรู้ ความสามารถ และพิทักษ์ผลประโยชน์จากคุรุสภา ตามอำนาจหน้าที่ของคุรุสภา (มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติครู พ.ศ. 2488 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2521 และ พ.ศ. 2523) ดังต่อไปนี้

สมาชิกคุรุสภา จะได้รับผลประโยชน์ คือ

1. ครูที่ปฏิบัติหน้าที่จนครบเกษียณอายุ และมีเวลาปฏิบัติหน้าที่ครูไม่น้อยกว่า 30 ปี ในเดือนกันยายนของทุกปี มีสิทธิจะขอรับเครื่องหมายเชิดชูเกียรติ ประกาศนียบัตร และเงินช่วยเหลือจากมูลนิธิช่วยครูอาวุโสในพระบรมราชูปถัมภ์

2. ได้รับการช่วยเหลือจากมูลนิธิช่วยเหลือสมาชิกผู้ประสบอัคคีภัยและภัยตามธรรมชาติ ในวงเงินไม่เกินคนละ 2,000 บาท

3. มีสิทธิขอรับการช่วยเหลือในเรื่องทุนการศึกษาของบุตรจากมูลนิธิช่วยเหลือ การศึกษาบุตรสมาชิกคุรุสภา

4. ในกรณีที่ครูได้รับภัยพิบัติจากการกระทำของผู้ก่อการร้าย ก็จะได้รับ การสงเคราะห์จากมูลนิธิสงเคราะห์ครูที่ได้รับภัยพิบัติจากการกระทำของผู้ก่อการร้าย

5. ได้รับสิทธิพิเศษในการลดค่าโดยสารรถไฟและเครื่องบิน

6. ได้รับสิทธิพิเศษในการลดค่ารักษาพยาบาลและค่าธรรมเนียมจากโรงพยาบาล 25 % สำหรับสมาชิกคุรุสภาที่เป็นครูโรงเรียนเอกชน

7. ได้รับบริการพักในหอพักคุรุสภา

8. ได้รับบริการให้คำแนะนำทางกฎหมาย

9. สมาชิกคุรุสภาที่มีอายุไม่เกิน 35 ปี มีสิทธิ์สมัครเป็นสมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์ช่วยเพื่อนสมาชิกคุรุสภา (ช.พ.ค.) เมื่อสมาชิกถึงแก่กรรมจะได้รับเงินสงเคราะห์ประมาณ 52,000 บาท

10. สมาชิกคุรุสภาที่มีคู่สมรสที่อายุไม่เกิน 35 ปี มีสิทธิ์สมัครเป็นสมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์ช่วยเพื่อนสมาชิกคุรุสภาในกรณีคู่สมรสถึงแก่กรรม (ช.พ.ส.) เมื่อคู่สมรสถึงแก่กรรมจะได้รับเงินสงเคราะห์ประมาณ 13,000 บาท

11. ได้รับการส่งเสริมความรู้ความสามารถให้ทันสมัยทันเหตุการณ์อยู่เสมอ

สมบูรณ์ พรรณาภ

บรรณานุกรม

- กานดา ณ ถลาง. “ความสำคัญและหน้าที่ของครู,” ศูนย์ศึกษา. 7 : 17-23 ; สิงหาคม 2503.
- กิริติ บุญเจือ. จริยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร ; ไทยวัฒนาพานิช, 2523.
- เจลีเยว บุรีภักดิ์ และคณะ. “รายงานการวิจัยเรื่องลักษณะของครูที่ดี”, เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 187. หน้า 16-17 หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2520.
- ธนิญ ญาณพิทักษ์. “สิทธิของการเป็นครู,” มิตรครู. 10 : 13-14, 43-45 ; พฤษภาคม 2512.
- ปรีชา เศรษฐ์ธร. ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู (เอกสารคำสอน) คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครู กำแพงเพชร, 2424.
- ไพฑูรย์ สินลาร์จน์. “บทบาทของครูในกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก”, วิทยาสารก้าวไกล. 3 (3) : 80-81 ; กรกฎาคม 2535.
- ละม้ายมาศ ศรีทนต์. “อาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงหรือไม่”, ศูนย์ศึกษา. 2 : 117-123; เมษายน-มิถุนายน 2510.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. ปรัชญาและธรรมสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร ; อักษรบัณฑิต, 2525.
- สมบุรณ์ พรรณากพ. “ความสำคัญและหน้าที่ของครู,” ศูนย์ศึกษา. 7 : 17-33 ; สิงหาคม 2503.
- พิมพ์ ชุ่มมธโร, สมเด็จพระมหาธีรวงศ์. บทสร้างนิสัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2518.
- สาโรช บัวศรี. สมรรถภาพในการเป็นครู. (เอกสารการนิเทศ) หน่วยศึกษานิเทศก์, กรมการฝึกหัดครู, 2514.
- Ryans, David. **Characteristics of Teacher.** Washington D.C. : American Council on Education, 1960.
- Smith, B.O. **Teacher for the Real World.** Washington D.C. : American Association of Colleges for Teacher Education, 1969.